

บทที่ 4

อัตราผลตอบแทนจากการทำนาบัวตัดดอก

ในการวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนการลงทุนทำนาบัวตัดดอก แบ่งการวิเคราะห์ได้ออกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

ก. การวิเคราะห์รายได้-ค่าใช้จ่ายในแง่การลงทุนของเกษตรกร

เป็นการวิเคราะห์ถึงผลกำไรที่เกษตรกรได้รับซึ่งจะเปลี่ยนไปตามประเภทของค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด ได้แก่ ค่าแรงงานส่วนที่จ้าง ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและค่าน้ำอื่น เป็นต้น

กำไรที่เกิดจากค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด คือ กำไรที่เป็นเงินสด ค่ารวมได้โดยหักค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดออกจากรายได้รวม

อัตราส่วนที่ใช้วิเคราะห์รายได้-ค่าใช้จ่ายในแง่การลงทุนของเกษตรกรคำนวณได้ดังนี้

$$= \frac{\text{กำไรที่เป็นเงินสด}}{\text{ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด}} \times 100$$

ผลของการวิเคราะห์นี้จะทำให้ทราบว่า เงินทุก 100 บาทที่เกษตรกรลงทุนไป จะได้รับกำไรที่เป็นตัวเงินสดเท่าใด

ข. การวิเคราะห์สถานภาพด้านรายได้-ค่าใช้จ่าย

จะทำให้ทราบถึงความสามารถในการหารายได้ว่าเพียงพอที่จะชดเชยค่าใช้จ่ายต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด และเหลือเป็นกำไรตอบแทนเท่าใด และถ้ามีเหตุการณ์ทำให้รายได้เปลี่ยนแปลงไป เกษตรกรสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงค่าใช้จ่ายส่วนใดได้บ้าง ซึ่งจะมีผลให้กำไรเพิ่มขึ้นหรือลดลงมากน้อยเพียงใด วิเคราะห์ได้ดังนี้

1. อัตราส่วนค่าใช้จ่ายผันแปรต่อรายได้รวม

$$= \frac{\text{ค่าใช้จ่ายผันแปร}}{\text{รายได้รวม}}$$

รายได้รวม หมายถึง รายได้จากการจำหน่ายดอกบัว

2. อัตราส่วนค่าใช้จ่ายคงที่ต่อรายได้รวม

$$= \frac{\text{ค่าใช้จ่ายคงที่}}{\text{รายได้รวม}}$$

ทั้งอัตราส่วนค่าใช้จ่ายผันแปรและค่าใช้จ่ายคงที่ต่อรายได้รวมอาจจะช่วยชี้บอกถึงข้อจำกัดของการลงทุนได้ เนื่องจากค่าใช้จ่ายคงที่ยากที่จะเปลี่ยนแปลงหรือทำให้ลดลงได้ง่าย ต่างกับค่าใช้จ่ายผันแปร ดังนั้นเมื่อรายได้เปลี่ยนแปลงไปในทางลดลง จะมีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายคงที่มาก

3. อัตราส่วนค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการผลิตต่อรายได้รวม

$$= \frac{\text{ค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการผลิต}}{\text{รายได้รวม}}$$

อัตราส่วนนี้แสดงการเปรียบเทียบระหว่างรายจ่ายรวมทั้งหมดกับรายได้รวม อัตราส่วนนี้สามารถใช้เป็นตัววัดกำไรหรือขาดทุนจากการทำนาบัวตัดดอกได้ กล่าวคือ ถ้าหากผลของอัตราส่วนนี้มากกว่า 1 แสดงว่าการลงทุนทำนาบัวเกิดการขาดทุน เนื่องจากรายได้รวมต่ำกว่ารายจ่าย ในทางตรงกันข้ามถ้าผลของอัตราส่วนนี้น้อยกว่า 1 แสดงว่าการทำนาบัวตัดดอกให้ผลกำไร สรุปได้ว่า ถ้าผลการคำนวณที่ได้จากอัตราส่วนนี้น้อยลงเท่าใด การลงทุนจะได้รับผลกำไรมากขึ้นเท่านั้น

ค. การวิเคราะห์อัตรามลตอพบแทนในเชิงเศรษฐกิจ

เป็นการพิจารณาในระยะเวลาสั้น ๆ เพื่อให้ทราบถึงอัตรามลตอพบแทนที่เกิดขึ้นจากการทำนาบัวตัดดอก โดยคำนึงถึงต้นทุนการปลูกทั้งหมดซึ่งสามารถแยกออกเป็นตัวต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ ว่าจะมีผลทำให้เกิดกำไรสุทธิมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ในส่วนของต้นทุนผันแปรที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นต้นทุนส่วนใหญ่ของต้นทุนการทำนาบัวทั้งหมด จะมีส่วนสัมพันธ์กับผลผลิตที่ได้รับมากน้อยเพียงใดในรูปของกำไรส่วนเกิน (Contribution Profit Margin)

สูตรที่ใช้คำนวณได้แก่

1. อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนการดำเนินงานทั้งหมด

$$= \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ต้นทุนการดำเนินงานทั้งหมด}} \times 100$$

2. อัตรากำไรส่วนเกินต่อต้นทุนการดำเนินงานทั้งหมด

$$= \frac{\text{กำไรส่วนเกิน}}{\text{ต้นทุนการดำเนินงานทั้งหมด}} \times 100$$

กำไรส่วนเกิน หมายถึง ผลต่างระหว่างรายได้กับต้นทุนผันแปรทั้งหมด

ง. การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน (Breakeven Analysis)

เป็นการวิเคราะห์ปริมาณผลผลิตที่ขายได้ ณ จุดที่จะทำให้รายได้เท่ากับ ต้นทุนทั้งหมดที่เกิดขึ้น การขายผลผลิต ณ จุดคุ้มทุนนี้จะทำให้กำไรเป็นศูนย์ เท่ากับไม่มีผลขาดทุนหรือกำไร

การวิเคราะห์ปริมาณผลผลิต ณ จุดคุ้มทุนนี้ เพื่อชี้ให้ทราบว่าในราคาขายที่กำหนด เกษตรกรจะต้องทำนาข้าวให้ได้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่กี่ดอกจึงจะคุ้มทุน หรือจะต้องผลิตให้ได้กี่ดอกจึงจะเริ่มมีกำไร ซึ่งปริมาณผลผลิต ณ จุดคุ้มทุนจะใช้เป็นเครื่องวัดประสิทธิภาพของเกษตรกรผู้ปลูกได้ โดยมีสูตรคำนวณดังนี้

$$\text{ปริมาณผลผลิต ณ จุดคุ้มทุน} = \frac{\text{ต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่}}{\text{กำไรส่วนเกินต่อดอก}}$$

$$\text{กำไรส่วนเกินต่อดอก} = \text{ราคาขายต่อดอก} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อดอก}$$

ถ้าทราบปริมาณผลผลิตต่อไร่ ต้นทุนคงที่ต่อไร่ และต้นทุนผันแปรต่อไร่ สามารถจะวิเคราะห์ราคาต่อดอก ณ จุดคุ้มทุนได้จากสมการนี้

$$\text{ราคาต่อดอก ณ จุดคุ้มทุน} = \frac{\text{ต้นทุนคงที่ต่อไร่} + \text{ต้นทุนผันแปรต่อไร่}}{\text{ปริมาณผลผลิตต่อไร่}}$$

การวิเคราะห์ราคาต่อดอก ณ จุดคุ้มทุน จุดประสงค์เพื่อจะทราบว่า ณ ระดับปริมาณผลิตจำนวนหนึ่ง ราคาผลผลิตต่อดอกที่เกษตรกรสามารถขายได้โดยไม่ขาดทุน ควรจะเป็นเท่าใด ดังนั้นสามารถนำราคาขายได้ต่อดอก ณ จุดคุ้มทุนนี้มาใช้วางแผน กำหนดราคาจำหน่ายขั้นต่ำได้

การวิเคราะห์เปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนจากการทำนาบัวหลวงตัดดอก ปีการเพาะปลูก 2531 - 2532

การวิเคราะห์ในที่นี้จะวิเคราะห์จากค่าเฉลี่ยต่อไร่ของบัวรุ่นแรกและบัวรุ่นที่สองรวมกัน ซึ่งจากตารางที่ 4.1 และ 4.2 สามารถวิเคราะห์ความแตกต่างได้ดังนี้

ก. การวิเคราะห์รายได้-ค่าใช้จ่ายในแง่การลงทุนของเกษตรกร

วิเคราะห์ตามอัตราส่วนกำไรที่เป็นเงินสดต่อค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด ปรากฏว่า เงินที่ลงทุนไปทุก ๆ 100 บาท จะทำให้เกษตรกรที่ทำนาบัวหลวงตัดดอก ได้รับกำไรเป็นเงินสดในฤดูร้อน ฤดูฝนและฤดูหนาวเท่ากับ 227.26 223.25 และ 33.63 บาทตามลำดับ จะเห็นว่าอัตราส่วนกำไรต่อค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดของการทำนาบัวหลวงในฤดูหนาวจะต่ำที่สุด เฉลี่ยต่ำกว่าฤดูร้อนและฤดูฝนร้อยละ 193.63 และ 189.62 ตามลำดับ เพราะผลผลิตเก็บเกี่ยวได้ในฤดูหนาวต่อไร่ต่ำกว่าผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ในฤดูร้อนและฤดูฝน 6.61 เท่าและ 6.11 เท่าของผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ในฤดูหนาว แม้ราคาขายต่อดอกของฤดูหนาวจะสูงกว่าราคาขายในฤดูร้อนและฤดูฝนร้อยละ 57.89 และ 76.47 ของราคาขายต่อดอกในฤดูร้อนและฤดูฝนตามลำดับ

ข. การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านรายได้-ค่าใช้จ่าย

อัตราส่วนที่ใช้วิเคราะห์ ได้แก่ อัตราส่วนค่าใช้จ่ายผันแปร ค่าใช้จ่ายคงที่และค่าใช้จ่ายทั้งหมดต่อรายได้รวม จากรายได้ที่เกษตรกรได้รับจากการทำนาบัวหลวงตัดดอกในฤดูร้อนทุก 1.00 บาท จะเป็นค่าใช้จ่ายทั้งหมด 0.37 บาท เป็นค่าใช้จ่ายผันแปร 0.35 บาทและค่าใช้จ่ายคงที่ 0.02 บาท และเป็นกำไรเท่ากับ 0.63 บาท จากรายได้ที่เกษตรกรได้รับทุก 1.00 บาทในฤดูฝน เป็นค่าใช้จ่ายทั้งหมด 0.38 บาท แยกเป็นค่าใช้จ่ายผันแปร 0.36 บาทค่าใช้จ่ายคงที่ 0.02 บาทและเป็นกำไร 0.62 บาท ส่วนฤดูหนาวจากรายได้ที่ได้รับ 1.00 บาทคิดเป็นค่าใช้จ่ายทั้งหมด 0.85 บาท แยกเป็นค่าใช้จ่ายผันแปร 0.78 บาท ค่าใช้จ่ายคงที่ 0.07 บาทและเป็นกำไร 0.15 บาท สรุปได้ว่า รายได้ทุก ๆ 1.00 บาทของเกษตรกรทำนาบัวหลวงตัดดอกจะมีกำไรสูงสุดในฤดูร้อนและต่ำสุดในฤดูหนาว โดยมีกำไรในฤดูร้อนมากกว่าฤดูฝน 0.01 บาท และมากกว่าฤดูหนาว 0.48 บาท

ตารางที่ 4.1 รายละเอียดการลงทุนผ่านบัญชีดอกเบี้ยระยะสั้น จากปีการเพาะปลูก 2531 - 2532

รายการ	ข้าวแดง			ข้าวฉัตร		
	ฤดูร้อน	ฤดูฝน	ฤดูหนาว	ฤดูร้อน	ฤดูฝน	ฤดูหนาว
1. ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (ตอก)	25,771.37	24,089.59	3,388.25	27,920.68	26,707.99	9,879.32
2. รายได้ทั้งหมดต่อไร่ (บาท)	14,561.28	12,325.01	3,031.56	15,470.01	13,448.01	8,078.80
3. ราคาขายเฉลี่ยต่อตอก (บาท) (2/1)	0.57	0.51	0.90	0.55	0.50	0.82
4. ค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดต่อไร่*	4,449.46	3,812.84	2,268.60	4,857.09	4,283.02	2,976.90
5. กำไรที่เป็นเงินสดต่อไร่ (2-4)	10,111.82	8,512.17	762.96	10,612.92	9,164.99	5,101.90
6. ต้นทุนผันแปรต่อไร่	5,128.32	4,462.72	2,354.29	5,697.87	5,111.35	3,466.44
7. ต้นทุนคงที่ต่อไร่	219.16	219.16	219.16	219.16	219.16	219.16
8. ต้นทุนการปลูกทั้งสิ้นต่อไร่ (6+7)	5,347.48	4,681.88	2,573.45	5,917.03	5,330.51	3,685.60
9. กำไรส่วนเกินต่อไร่ (2-6)	9,432.96	7,862.29	677.27	9,772.14	8,336.66	4,612.36
10. ต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่อตอก (6/1)	0.20	0.19	0.69	0.20	0.19	0.35
11. กำไรส่วนเกินต่อตอก (3-10)	0.37	0.33	0.20	0.35	0.31	0.47
12. กำไรสุทธิต่อไร่ (2-8)	9,213.80	7,643.13	458.11	9,552.98	8,117.50	4,393.20

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.2 อัตราผลตอบแทนจากการทำนาข้าวลัดลอกในแต่ละฤดู เปรียบเทียบการเพาะปลูก 2531 - 2532

รายการ	ข้าวหลวง			ข้าวลัด		
	ฤดูร้อน	ฤดูฝน	ฤดูหนาว	ฤดูร้อน	ฤดูฝน	ฤดูหนาว
1. การวิเคราะห์รายได้-ค่าใช้จ่ายของเกษตรกร						
- อัตราส่วนกำไรที่เป็นเงินสดต่อค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด (5/4) (ร้อยละ)	227.26	223.25	33.63	218.50	213.98	171.38
2. การวิเคราะห์สภาพทางด้านรายได้-ค่าใช้จ่าย						
- อัตราส่วนค่าใช้จ่ายขั้นต่อรายได้รวม (6/2)	0.35	0.36	0.78	0.37	0.38	0.43
- อัตราส่วนค่าใช้จ่ายคงที่ต่อรายได้รวม (7/2)	0.02	0.02	0.07	0.01	0.02	0.03
- อัตราส่วนค่าใช้จ่ายทั้งหมดต่อการผลิตต่อรายได้รวม (8/2)	0.37	0.38	0.85	0.38	0.40	0.46
3. การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนเชิงเศรษฐกิจ						
- อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนการทำนาข้าวทั้งหมด (ร้อยละ) (12/8)	172.30	163.25	17.80	161.45	152.28	119.20
- อัตรากำไรส่วนเกินต่อต้นทุนการทำนาข้าวทั้งหมด (ร้อยละ) (9/8)	176.40	167.93	26.32	165.15	156.40	125.15
4. การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน						
- ปริมาณผลผลิต ข จุดคุ้มทุน (7/11)	598.76	671.49	1094.92	626.18	702.12	469.42
- ราคาขาย ข จุดคุ้มทุน (บาท/ลอก) (8/1)	0.21	0.19	0.76	0.21	0.20	0.37

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ค. การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจ

ในการทำนาบัวหลวงตัดดอก ต้นทุนทั้งหมดที่ใช้ไปทุก ๆ 100.00 บาท ในการทำนาบัวหลวงในฤดูร้อน ฤดูฝนและฤดูหนาว เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนในรูปกำไรสุทธิ 172.30 163.25 และ 17.80 บาทตามลำดับ และจะได้รับผลตอบแทนในฤดูร้อนสูงสุดทั้งในรูปกำไรสุทธิและกำไรส่วนเกิน ขณะเดียวกันผลตอบแทนในฤดูหนาวต่ำสุด ได้รับกำไรสุทธิต่อต้นทุนการทำนาบัวในฤดูหนาวต่ำกว่ากำไรสุทธิในฤดูร้อนและฤดูฝน 8.68 เท่าและ 8.17 เท่าของกำไรสุทธิที่ได้รับในฤดูหนาว และกำไรส่วนเกินในฤดูหนาวต่ำกว่ากำไรส่วนเกินที่ได้รับในฤดูร้อนและฤดูฝนเท่ากับ 5.70 เท่าและ 5.38 เท่าของกำไรส่วนเกินที่ได้รับในฤดูหนาว

ง. การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน

ปริมาณผลผลิต ณ จุดคุ้มทุนของการทำนาบัวหลวงตัดดอกในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาวประมาณ 599 671 และ 1,095 ดอก ปรากฏว่าปริมาณดอกบัวที่เก็บเกี่ยวได้ต่อไร่สูงกว่าปริมาณดอกที่เก็บเกี่ยวได้ ณ จุดคุ้มทุน โดยมีปริมาณเก็บเกี่ยวเฉลี่ยต่อไร่ในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาวประมาณ 25,771 24,089 และ 3,388 ดอกตามลำดับ และราคาขายต่อดอก ณ จุดคุ้มทุนในฤดูร้อน ฤดูฝนและฤดูหนาว 0.21 0.19 และ 0.76 บาทตามลำดับ เทียบกับราคาจำหน่ายต่อดอกของเกษตรกร 0.57 0.51 และ 0.90 บาทตามลำดับ ปรากฏว่าเกษตรกรมีกำไรจากการขายต่อดอกเท่ากับ 0.36 0.32 และ 0.14 บาทตามลำดับ

การวิเคราะห์เปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนจากการทำนาบัวจักรตัดดอก ปีการเพาะปลูก 2531 - 2532

เช่นเดียวกับกับบัวหลวง ค่าที่ใช้วิเคราะห์เป็นค่าเฉลี่ยต่อไร่ของบัวทั้งสองรุ่นที่เก็บเกี่ยวได้ในฤดูร้อน ฤดูฝนและฤดูหนาว และจากตารางที่ 4.1 และ 4.2 สามารถวิเคราะห์ความแตกต่างได้ดังนี้

ก. การวิเคราะห์รายได้-ค่าใช้จ่ายในแง่การลงทุนของเกษตรกร

เงินที่ลงทุนไปในการทำนาบัวจักรตัดดอกทุก 100.00 บาท จะได้รับอัตราส่วนกำไรที่เป็นเงินสดต่อค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดในฤดูร้อน ฤดูฝนและฤดูหนาวเท่ากับ 218.50 213.98 และ 171.38 บาทตามลำดับ จะเห็นว่าอัตราส่วนกำไรต่อค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดของการทำนาบัวหลวงในฤดูหนาวจะต่ำที่สุด เฉลี่ยต่ำกว่าฤดูร้อนและฤดูฝนร้อยละ 47.12 และ 42.6 เพราะผลผลิตเก็บเกี่ยวได้ในฤดูหนาวต่อไร่ต่ำกว่าผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ในฤดูร้อนและฤดูฝน 1.83 เท่าและ 1.70 เท่าของผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ในฤดูหนาว แม้ราคา

ชายต่อดอกของฤดูหนาวจะสูงกว่าราคาชายในฤดูร้อนและฤดูฝนร้อยละ 49.09 และ 64.00 ของราคาชายต่อดอกในฤดูร้อนและฤดูฝนตามลำดับ

ข. การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านรายได้-ค่าใช้จ่าย

อัตราส่วนที่ใช้วิเคราะห์ ได้แก่ อัตราส่วนค่าใช้จ่ายผันแปร ค่าใช้จ่ายคงที่และค่าใช้จ่ายทั้งหมดต่อรายได้รวม จากรายได้ที่เกษตรกรได้รับจากการทำนาบัวฉัตรตัดดอกในฤดูร้อนทุก 1.00 บาท จะเป็นค่าใช้จ่ายทั้งหมด 0.38 บาท เป็นค่าใช้จ่ายผันแปร 0.37 บาท ค่าใช้จ่ายคงที่ 0.01 บาทและเป็นกำไรเท่ากับ 0.62 บาท จากรายได้ที่เกษตรกรได้รับทุก 1.00 บาทในฤดูฝน เป็นค่าใช้จ่ายทั้งหมด 0.40 บาท แยกเป็นค่าใช้จ่ายผันแปร 0.38 บาท ค่าใช้จ่ายคงที่ 0.02 บาทและเป็นกำไร 0.60 บาท ส่วนฤดูหนาวจากรายได้ที่ได้รับ 1.00 บาทคิดเป็นค่าใช้จ่ายทั้งหมด 0.46 บาท แยกเป็นค่าใช้จ่ายผันแปร 0.43 บาท ค่าใช้จ่ายคงที่ 0.03 บาทและเป็นกำไร 0.54 บาท สรุปได้ว่า รายได้ทุก 1.00 บาทของเกษตรกร ทำนาบัวฉัตรตัดดอกจะมีกำไรสูงสุดในฤดูร้อนและต่ำสุดในฤดูหนาว โดยมีกำไรในฤดูร้อนมากกว่าฤดูฝนและฤดูหนาว 0.02 และ 0.08 บาทตามลำดับ อย่างไรก็ตามจะเห็นว่าอัตราส่วนค่าใช้จ่ายผันแปรต่อรายได้รวมในฤดูหนาวมีสัดส่วนสูงสุด รองลงมา คือ อัตราส่วนค่าใช้จ่ายผันแปรต่อรายได้รวมในฤดูร้อนและฤดูฝนตามลำดับ เนื่องมาจากในฤดูหนาวเก็บเกี่ยวผลผลิตได้น้อยมากเมื่อเทียบกับผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ในฤดูอื่น ค่าเฉลี่ยได้ต่ำกว่าผลผลิตในฤดูร้อนและฤดูฝน 1.83 เท่าและ 1.70 เท่าของผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ในฤดูหนาว

ค. การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจ

ในการทำนาบัวฉัตรตัดดอก ต้นทุนทั้งหมดที่ใช้ไปทุก 100.00 บาทในฤดูร้อน ฤดูฝนและฤดูหนาว ซึ่งเกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนในรูปกำไรสุทธิ 161.45 152.28 และ 119.20 บาทตามลำดับ และได้รับผลตอบแทนในรูปกำไรส่วนเกิน 165.15 156.40 และ 125.15 บาทตามลำดับ ผลตอบแทนในฤดูร้อนสูงสุดทั้งในรูปกำไรสุทธิและกำไรส่วนเกิน สูงกว่ากำไรสุทธิของฤดูฝนและฤดูหนาวเท่ากับร้อยละ 9.17 และ 42.25 ของกำไรสุทธิในฤดูฝนและฤดูหนาวตามลำดับ และได้กำไรส่วนเกินในฤดูร้อนมากกว่ากำไรส่วนเกินในฤดูฝนและฤดูหนาวร้อยละ 8.75 และ 40 ของกำไรส่วนเกินของฤดูฝนและฤดูหนาวตามลำดับ

ง. การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน

ปริมาณผลผลิต ณ จุดคุ้มทุนของการทำนาบัวฉัตรตัดดอกในฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาวประมาณ 626 ดอก 699 ดอกและ 467 ดอก ปรากฏว่าปริมาณดอกบัวที่เก็บเกี่ยวได้ต่อไร่สูงกว่าปริมาณดอกที่เก็บเกี่ยวได้ ณ จุดคุ้มทุน โดยมีปริมาณเก็บเกี่ยวได้ในฤดูร้อน ฤดูฝนและฤดูหนาว 27,920 26,708 และ 9,879 ดอกตามลำดับและ

ราคาขายต่อดอก ณ จุดคุ้มทุน ในฤดูร้อน ฤดูฝนและฤดูหนาว 0.21 0.20 และ 0.37 บาทตามลำดับ เทียบกับราคาจำหน่ายต่อดอกของเกษตรกร 0.55 0.50 และ 0.82 บาทตามลำดับ ปรากฏว่าเกษตรกรมีกำไรจากการขายต่อดอกเท่ากับ 0.34 0.30 และ 0.45 บาทตามลำดับ

การวิเคราะห์เปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนจากการทำนาข้าว

ในที่นี้จะเปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนจากการทำนาข้าวหลวงและข้าวฉัตร ที่มีพื้นที่เพาะปลูกในจังหวัดนนทบุรี และจังหวัดนครปฐม ซึ่งมีเขตพื้นที่จังหวัดติดต่อกัน และเป็นเกษตรกรรายเดียวกันที่ทำการเพาะปลูกข้าวทั้งสองพันธุ์ ทำให้มีการใช้แรงงาน ปริมาณปุ๋ยและสารเคมีที่ใส่ไม่แตกต่างกันมากนัก ค่าใช้อุปกรณ์เครื่องมือจัดสรรตามพื้นที่ปลูกและตามฤดูที่เกี่ยวเกี่ยวผลผลิตมาจำหน่ายได้

การวิเคราะห์เปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนการทำนาข้าวหลวงตัดดอกกับข้าวฉัตรตัดดอก

ก. การวิเคราะห์รายได้-ค่าใช้จ่ายในแง่การลงทุนของเกษตรกร

จากตารางที่ 4.1 และ 4.2 จะเห็นว่า อัตราส่วนกำไรที่เป็นเงินสด ในฤดูร้อนและฤดูฝนของข้าวหลวงสูงกว่าข้าวฉัตรร้อยละ 10.85 และ 10.97 บาท เป็นผลเนื่องมาจากการทำนาข้าวฉัตรตัดดอกในฤดูร้อนและหนาวมีค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด สูงกว่าการทำนาข้าวหลวงใน 2 ฤดูนี้ ส่วนในฤดูหนาวอัตราส่วนกำไรที่เป็นเงินสดของข้าวฉัตรจะสูงกว่าของข้าวหลวงร้อยละ 101.40 ของกำไรสุทธิของข้าวหลวงในฤดูหนาว เนื่องมาจากผลผลิตที่เกี่ยวเกี่ยวได้ในฤดูหนาวของข้าวฉัตรสูงกว่าข้าวหลวง 1.92 เท่าของผลผลิตข้าวหลวงที่เกี่ยวเกี่ยวได้ในฤดูหนาว

ข. การวิเคราะห์สถานภาพด้านรายได้-ค่าใช้จ่าย

เปรียบเทียบอัตราส่วนค่าใช้จ่ายผันแปรต่อรายได้รวม และอัตราส่วนค่าใช้จ่ายทั้งหมดต่อรายได้รวมของข้าวหลวงน้อยกว่าข้าวฉัตรทั้งในฤดูร้อนและฤดูฝนเท่ากับ 0.02 บาท ในฤดูฝนข้าวหลวงมีสัดส่วนค่าใช้จ่ายผันแปรต่อรายได้รวมน้อยกว่าข้าวฉัตรเท่ากับ 0.01 บาท ในฤดูหนาวข้าวหลวงมีสัดส่วนค่าใช้จ่ายผันแปร ค่าใช้จ่ายคงที่ และค่าใช้จ่ายทั้งหมดต่อรายได้ที่ได้รับทกหนึ่งบาทมากกว่าข้าวฉัตร 0.35 0.04 และ 0.39 บาทตามลำดับ แสดงว่าสถานภาพทางรายได้-ค่าใช้จ่ายในฤดูร้อนของข้าวหลวงดีกว่าข้าวฉัตร แต่สถานภาพทางรายได้-ค่าใช้จ่ายในฤดูหนาวของข้าวฉัตรดีกว่าข้าวหลวง เพราะข้าวฉัตรมีรายได้ในฤดูหนาวมากกว่าข้าวหลวง 1.66 เท่าของรายได้ของข้าวหลวงในฤดูหนาว ราคาขายต่อดอกของข้าวฉัตรในฤดูหนาวสูงพอๆกับราคาขายต่อดอกของข้าวหลวงน้อยกว่าเพียงร้อยละ 8

ของราคาต่อดอกของบัวหลวง ส่วนฤดูฝนบัวทั้งสองพันธุ์ให้สัดส่วนกำไรต่อรายได้พอกันคือ 0.62 บาท ฤดูร้อนบัวหลวงได้สัดส่วนกำไรมากกว่าบัวฉัตร 0.01 บาท แต่ในฤดูหนาว สัดส่วนกำไรของบัวฉัตรสูงกว่าบัวหลวง 0.39 บาท

ค. การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจ

อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนการทำนาบัวทั้งหมดของบัวหลวงสูงกว่าบัวฉัตร ในฤดูร้อนและฤดูฝนเท่ากับร้อยละ 10.85 และ 10.97 ตามลำดับ และอัตราผลตอบแทน กำไรส่วนเกินต่อต้นทุนทำนาบัวทั้งหมดของบัวหลวงสูงกว่าบัวฉัตรเท่ากับร้อยละ 11.25 และ 11.53 ตามลำดับ ในขณะที่อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนทั้งหมดและอัตรากำไรส่วนเกินต่อ ต้นทุนทั้งหมดของบัวฉัตรในฤดูหนาวสูงกว่าบัวหลวงร้อยละ 101.40 และ 98.83 ตามลำดับ เหตุที่ทำให้อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนและอัตรากำไรส่วนเกินต่อต้นทุนของบัวหลวงในฤดูร้อน และฝนสูงกว่าบัวฉัตร เพราะต้นทุนรวมในฤดูร้อนของบัวหลวงต่ำกว่าบัวฉัตรร้อยละ 10.65 ของต้นทุนรวมในฤดูร้อนของบัวหลวง ในขณะที่รายได้ในฤดูร้อนของบัวหลวงต่ำกว่าบัว ฉัตรร้อยละ 6.24 ของรายได้ของบัวหลวงในฤดูร้อน ส่วนฤดูหนาวรายได้ของบัวหลวง ต่ำกว่าบัวฉัตร 1.66 เท่าของรายได้บัวหลวงในฤดูร้อน ส่วนต้นทุนทั้งหมดในฤดูหนาวของ บัวหลวงต่ำกว่าบัวฉัตรร้อยละ 43.22 ของต้นทุนที่เกิดในฤดูหนาวของบัวหลวง

ง. การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน

ปริมาณผลผลิต ณ จุดคุ้มทุนของการทำนาบัวฉัตรตัดดอกมากกว่าบัวหลวงใน ฤดูร้อน ฤดูฝนเท่ากับ 27.42 และ 30.63 ดอก ในขณะที่ปริมาณผลผลิต ณ จุดคุ้มทุน บัวหลวงในฤดูหนาวสูงกว่าบัวฉัตร 625.50 ดอกหรือเท่ากับ 1.33 เท่าของปริมาณ ผลผลิต ณ จุดคุ้มทุนของบัวฉัตร ส่วนราคาขาย ณ จุดคุ้มทุนต่อดอกในฤดูร้อนของบัวหลวง เท่ากับของบัวฉัตร 0.21 บาทและต่ำกว่าบัวฉัตรในฤดูฝนเท่ากับ 0.01 บาท แต่ราคา ขาย ณ จุดคุ้มทุนต่อดอกในฤดูหนาวของบัวหลวงสูงกว่าบัวฉัตรเท่ากับ 0.39 บาท เนื่อง มาจากต้นทุนการทำนาบัวหลวงในฤดูหนาวสูงเมื่อเทียบกับผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้

สรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนจากการทำนาบัวหลวงตัด ดอกและบัวฉัตรตัดดอก ในเขตภาคกลางของประเทศแถบจังหวัดนนทบุรีและนครปฐม ปี การเพาะปลูก 2531 - 2532 ในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าอัตราผลตอบแทน การทำนาบัวหลวงในฤดูร้อนและฤดูฝนสูงกว่าบัวฉัตร เพราะกำไรส่วนเกินต่อดอกสูง กว่าต้นทุนผันแปรต่อดอก โดยเทียบจากรายได้และต้นทุนจากการทำนาบัวหลวงเป็นเกณฑ์ อย่างไรก็ตามอัตราผลตอบแทนรายได้ต่อต้นทุนของบัวหลวงสูงกว่าอัตราผลตอบแทนรายได้ ต่อต้นทุนของบัวฉัตรในฤดูร้อนและฤดูฝนประมาณร้อยละ 8 - 10 เนื่องจากผลผลิตที่ เก็บเกี่ยวได้ของบัวหลวงและบัวฉัตรในฤดูร้อนและฝนใกล้เคียงกัน แต่ในฤดูหนาวอัตราผล ตอบแทนต่อรายได้ของบัวฉัตรสูงกว่าอัตราผลตอบแทนรายได้ต่อต้นทุนของบัวหลวง เพราะ

ผลผลิตบัวหลวงเก็บเกี่ยวได้ในฤดูหนาวต่ำมาก ต่ำกว่าผลผลิตของบัวหลวงที่เก็บเกี่ยวได้
ในฤดูร้อน 6.6 เท่า และน้อยกว่าผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ของบัวฉัตรในฤดูหนาว 1.9
เท่าจึงเป็นเหตุผลสนับสนุนให้เกษตรกรซึ่งเดิมทำนาบัวหลวงตัดดอกแต่เพียงอย่างเดียว
หันมาเริ่มปลูกบัวฉัตรตัดดอกเพื่อให้มีรายได้จากการเก็บเกี่ยวดอกบัวได้ตลอดปี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย